

הדגשים ורגשות על פי פרשת השבוע

הדגשים ורגשות על פי פרשת השבוע

פרשת כי תשא | עלון מס' 68

'מודעות עצמית'

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶהְרֶן פָּרְקוּ נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בָּאָזְנֵי נְשִׂיכֶם בְּנֵיכֶם וּבְנֹתֵיכֶם וְהָבִיאוּ אֵלַי: וַיֵּרָא אֶהְרֶן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לִפְנֵי וַיִּקְרָא אֶהְרֶן וַיֹּאמֶר חַג לַה' מִקְרָא:

במעשה העגל ישנם מספר תמיהות - ראשית מדוע אהרן משתף פעולה עם אלו שדורשים ממנו לעשות להם אלוהים - ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו... מדוע הוא לא זורק אותם ומוחה בפניהם... עבודה זרה רח"ל... דבר נוסף כאשר משה רבינו יורד מהר סיני הוא משליך ומשבר את הלוחות, והוא קורא - ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליהנה אלי ויאספו אליו כל בני לוי... ולא מובן, אם בני לוי לא נכשלו בחטא העגל, מדוע לא מחו נמרצות עוד לפני שמשה הגיע... ורק אז הוא אומר להם לקחת חרב - שימו איש תרבו על ירכו עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו וכו'.. איפה הם היו לפני כן.. למה לא מיחו לפני שמשה קרא להם...

המפרשים האריכו למצא כף זכות, כי רק הערב רב הם היו שותפים להתקהלות על אהרן, ובכשפיהם עשו פעולות, שהתוצאה הייתה עגל... וכן המפרשים מסבירים כי לאחר שאהרן ראה כי חור נהרג על ידם, הבין הוא שכרגע האופציה היחידה היא לנסות ולמשוך זמן... וכמו שמביא רש"י - אמר אהרן בלבו, הנשים והילדים חסים בתכשיטיהן, שמא יתעכב הדבר, ובתוך כך יבא משה, והם לא המתינו ופרקו מעל עצמם... ובהמשך מביא רש"י - ויאמר חג לה' מחר. ולא היום, שמא יבא משה קודם שיעבדוהו, זהו פשוטו. ומדרשו בו יקרא רבה דברים הרבה ראה אהרן, ראה חור בן אחותו שהיה מוכיחם והרגוהו.... ועוד ראה ואמר, אם הם בונים את המזבח, זה מביא צרור וזה מביא אבן ונמצאת מלאכתן עשויה בבת אחת, מתוך שאני בונה אותו ומתעצל במלאכתי, בין כך ובין כך משה בא: חג לה'. בלבו היה לשמים, בטוח היה שיבא משה ויעבדו את המקום..

ההתנהלות של אהרן הייתה שונה לחלוטין מהתנהלות של משה... כאשר משה מגיע הוא משליך את הלוחות ושובר אותן... הוא לוקח את העניינים לידיים... טוחן את העגל ומשקה את בני ישראל... מצווה על בני לוי לקחת חרב ולהרוג את כל מי שעבד ע"ז...

רואים באופן מודגש שני הנהגות שונות לחלוטין... אהרן - היה בטבעו אוהב שלום ורודף שלום... עדינות נפשו ותכונותיו לא היו מאפשרים לו לצאת למלחמה מול הערב רב... הוא לא היה מסוגל... לכן בחוכמתו הוא ניסה למשוך זמן עד שמשה יבוא... משה, מסוגל לתפוס בהנהגה את כל העם... יש לו את היכולות והתכונות האלו...

בגמרא בשבת (יז.) מובא על גזירת שמאי - גזרני טומאה אף על המסיקה נעצו חרב בבית המדרש אמרו הנכנס יכנס והיוצא אל יצא ואותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כאשר מן התלמידים והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, ומבאר רש"י - קשה. לפי שהלל נשיא וענוותן, מבאר החתם סופר - שהרי גם בחטא העגל, אהרן שהיה גדול הדור לא עצר כח מרוב ענוותנותו, לעמוד כנגד בני ישראל שדרשו לעשות העגל...

מצינו כעין זה אצל שמאי והלל... שני תנאים שהם המעמיד של המון סוגיות בש"ס... ובכל אופן שונה הנהגתם של אלו מאלו... שמאי היה קפדן והלל היה ענוותן... וכי יש למישהו צד ששמאי נהג שלא כהוגן... במסכת שבת מובא כמה מעשים על גרים שחפצו להתגייר, כל אחד והג'וק שלו, כשהלכו לשמאי דחה אותם במקלו... ואילו הלל קיבלם במאור פנים... שמאי הבין שאדם גדול אסור לו לעבור על מידותיו, ואילו הלל חלק וסבר אחרת...

בספר אור ישראל מביא - הרי פשיטא ששמאי היה כובש מידותיו ומדוע נהג בקפדנותו - ונראה כי מחלוקת שמאי והלל הייתה בעיקר ההנהגה הראויה בתורה, ששמאי סבר שראוי להתנהג בקפדנות לכבוד התורה, והלל נחלק בזה וסבר שראוי לנהוג דווקא בענוה, ובגן עדן יושבים הם תקועים זה לצד זה, ומתענגים בנועם זיו העליון כל אחד בעד הנהגתו כפי שיטתו...

אין לנו ספק ששמאי בהנהגתו היה בטוח שככה הוא רצון הבורא בהנהגה זו... ואילו הלל חלק עליו וסבר שיש בזה הנהגה שונה... וכמו שחלקו בהלכות איסור והתר חלקו גם בהלכות הנהגה... וכמו שהלל יקבל שכר על הנהגתו בסבלנות... שמאי יקבל שכר על הנהגתו בעניין הקפדנות... ויותר מזה הרי שמאי העמיד תלמידים בדיוק כמו הלל... זו הייתה השיטה שלו... ככה יצא לו שצריך לנהוג... וככה גם התלמידים שלו צריכים לנהוג... הוא השתמש במידת הקפדנות שהייתה טבועה בו לאותם מקרים שהוא חשב שיש לנהוג כך, לעומת הלל שנהג בסבלנות כי כך הייתה שורש נפשו ותכונותיו... וכך יצא שצריך לנהוג מול אותם מתגיירים..

הרי לנו - כל אדם נברא עם תכונות מסוימות שמסייעות לו בימי חייו לפי התפקיד שהבורא חפץ ממנו בימי חלדו... והאדם חייב להיות במודעות עצמית, ולדעת מה גבולות הגזרה שלו שבהם הוא יכול להפעיל את עצמו, לעבודת ד' ולא לחפוף לעבוד את הבורא בתכונות שיש לחברו... כל אדם חייב לפעול לפי תכונותיו ולא חלילה עם ראש בקיר...

יש אחד המסוגל לתפוס שיעור... והשני מסוגל להיות משגיח... אבל שיעורים זה לא הצד החזק... אחד נמשך לגישמאק של עיון ופלפול... וזולתו נמשך דווקא לחידושי הלכות... אחד יכול להיות מומחה בחלק של ה'פה רך' ואין לו יכולות בחלק של ה'בפרך'... ודווקא זה מה שהבורא רוצה ממך... תבדוק בעצמך מה הם היכולות שלך... מה התכונות שלך... וזה יכולן אותך להגיע ליעוד שלך... לבצע את השליחות שלך...

בספר הליקוטים כתב - אף שכל אדם משורש בריאתו נוצר או משורש החסדים ואז הוא ענוותן כהלל, או משורש הגבורות ואז הוא קפדן כשמאי, מכל מקום הבחירה ביד האדם לכבוש את יצרו, ולהיות מטה

עצמו כלפי חסד גם אם הוא משורש הגבורות, אולם שמאי שהיה משורש הגבורות, והייתה קפדנותו גוברת עליו, כך גזרה החכמה העליונה שיהיו שני אבות העולם הללו במחלוקת כל ימיהם, זה עם זה מפני שהייתה מחלוקת לשם שמים, עד שאף שנחלקו ביניהם לא נמנעו לשאת נשים זה מזה...

שבת שלום ומבורך

בינה מלאכותית...

וְאִמְלֵא אֶת־רוּחַ אֱלֹקִים בְּחָכְמָה וּבְתַבּוּנָה וּבְדַעַת וּבְכָל מְלָאכָה:

בחכמה. מה שאדם שומע דברים מאחרים ולמד: ובתבונה. מבין דבר מלבדו מתוך דברים שלמד: ובדעת. רוח הקדש: (רש"י)

הרב פינקוס זצ"ל מבאר את ג' הדברים הללו

בחכמה – יש מציאות קיימת שאדם רואה מול עיניו וקולט אותה... הוא שומע מאחרים.. לומד... ממלא ידע.. מחכים... זוהי החכמה...

תבונה – הינה שלב הבא, בה האדם ששמע את הידע.. את המוסכמות, האזין לדברי החכמה, ומבין מעצמו שאם אכן כך הדבר הרי לכאורה זה מחייב אותו להתנהג בצורה כזו או אחרת... זו דרגה יותר עמוקה בה האדם מבין את התוצאה של החכמה ששמע...

ובדעת – זו רוח הקודש.. והיינו שבאדם יש צורך ברוח של קדושה שתסייע לו להוציא ולהוריד את התוצאה של ההבנה שלו מן הכח אל הפועל, ולא מספיק מה שהוא הבין.. אלא כעת צריך להוריד את זה לחיי המעשה...

כדוגמת הידע הבסיסי שיהודי צריך להיות קשור לבורא ולהתפלל על כל צרכיו... זו החכמה הראשונית, אוקי... אני יודע.. ואז מבין בתוכו, כי אם אכן התפילה היא מקור הקשר ופתיחת צינור השפע בינו לבין קונו הרי ההבנה מחלחלת פנימה כי צריך להתפלל בכוונה בצורה הראויה... אך אם אין השלב השלישי של אותה רוח קדושה הרי הוא לא יצליח להוריד את ההבנה וההרגשה לחיי המעשה... הוא יישאר עם רמת הבנה תאורטית – רעיונית, מה ואיך צריך להתפלל... אבל להתפלל כמו שצריך יהיה לו מאד קשה.. אם אין לו את החלק של הדעת...

לזה התורה קוראת – לְחַשֵּׁב מַחְשַׁבַת לַעֲשׂוֹת בְּזֵהָב וּבְכֶסֶף וּבְנַחֲשֵׁת... ולכאורה מה צריך לחשוב לעשות... יש לך ידע?? תעשה... לחשוב לבד לא מספיק... לעשות לבד גם לא מספיק.. אבל השילוב ביניהם הוא החלק של הדעת.. שתחבר ותסייע להוציא את אותם כלי משכן, לא רק בעשייה חיצונית בפועל... אלא גם להכניס להם את העומק של עשיית כלים... לשם שמים.. כלי שרת... כלים למשכן...

לפעמים גם הידע והחכמה בשילוב הבינה מובילים אותי לתוצאה חד משמעית, כי עלי לעשות פעולה כזו או אחרת.. ואילו חשקת הלב לוקחת אותי למחוז אחר... הרגשות שלי סוחפות אותי לא לעשות את הפעולה המחייבת... ובכדי לחבר את החכמה והבינה עם האדם בעצמו, חייבים את הכח המדבק שנקרא דעת... זה הכח שמביא לידי ביטוי את הרצון והמחשבה להגיע לכלל עשייה... דעת זה מלשון חיבור, כידוע...

● שמע גבי – הייתי באיזה סיור במפעל שמייצרים רובוטים והייתי בהלם... ניגש אלי רובוט התעניין בשלומי.. ולחץ לי יד בחמימות.. ואמר לי שהוא מתרגש לפגוש בי... הייתי בהלם...

● וואו... ומה... ואמרת לו משהו???

● שמע כשהוא אמר לי שהוא אוהב אותי... אני התפוצצתי מצחוק... ואז הרובוט אמר לי שהוא ממש נעלב ממני...

● וואו – ומה עשית...?

● סתם הרגשתי שהוא צוחק עלי.. מה הקטע.. מישהו הכניס לו לתיכנות כל מיני סגנונות מלל שהוא צריך להגיב בכל מצב נתון.. אין סיכוי שמכשיר חשמלי נעלב או נפגע, ברור לך...

וביתר עומק – בזמננו התחדש הדבר הנקרא 'בינה מלאכותית'... אתה מזין נתונים למחשב והתוכנה יוצרת לך על פי בקשתך את מה שביקשת.. כמובן שכל החכמה הזו היא רק בתחילת הדרך, ולכולנו ברור כי בחלוף השנים, הרי זה ישתכלל יותר ויותר.. ולכאורה זה הדבר הבא מבחינה טכנולוגית, בעולם הדוהר בזמן קצר, מה שלקח בעבר שנים ארוכות...

אין ספק שהבינה היא מלאכותית... למרות שזו חכמה אדירה עם כמויות ידע והתוצאות לפעמים עולים מעל לכל דמיון אפשרי... אבל זה מלאכותי.. בגלל שזו עשייה טכנית קרה... אין בזה שום עומק.. זו תוצאה מוזמנת לפי ידע המתוכנת מראש... אין בזה שום רגשות.. ושום הבנת עומק... זה פשוט קריאת אלפי מאגרי נתונים מוזנים לתוכנת הביצוע...

כעת נשאל האם האדם עצמו אינו חלילה מופעל גם ע"י בינה מלאכותית... הוא צובר המון ידע בימי חייו, מקשיב פה ומאזין משם.. וממלא עצמו בחכמה, ואפ' הוא משתמש בידע ועושה ופועל.. מדהים.. אבל האם יש לב בתוך העשייה? האם ישנה מחשבה.. עומק.. בעשייה??

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי יְעֹנֵן כִּי נִגַּשׁ הָעַם הַזֶּה בְּפִי וּבְשִׁפְתָיו כְּבֹדִי וְלִבּוֹ רַחַק מִמֶּנִּי וְתִהְיֶינָה יְרֵאָתָם אֹתִי מִצְוֹת אֲנָשִׁים מִלְּמֶדָה... בלשון חז"ל הבינה המלכותית האנושית נקראת – מִצְוֹת אֲנָשִׁים מִלְּמֶדָה... – העשייה בלי מחשבה פנימית בלי עומק מה עשיתי כעת.. היא סתם עשייה טכנית של בינה מלאכותית... ככה תכנתו אותי שצריך להתפלל שלוש תפילות ביום...

כְּפִי וּבְשִׁפְתָיו כְּבֹדִי וְלִבּוֹ רַחַק מִמֶּנִּי – הרי לנו מחשב אנושי מתוכנת בבינה מלאכותית... שבפה ובשפתיים פועל בדיוק כמו שתכנתו אותו.. אבל אין מחשב שיוכל בחיים לאהוב אותך.. להתרגש איתך... גם האדם יכול הוא לקיים מצוות בצורה נפלאה, אבל בצורה טכנית לחלוטין.. ויודע מה? הוא גם יקבל על זה שכר בשמים, כי בפועל הוא עשה מצווה... אבל אם הלב רחוק ולא מחובר לעשיית המצווה, הרי היא מצווה חסרה... כל מהותה היא חיבור... וזה בדיוק החלק של הדעת... לקחת את הידע והחכמה, בשילוב הבינה וההבנה, מה משמעות הידיעה שאני יודע... והדעת תחבר ביני לבין העשייה שאני עושה.. היא תיתן לה תוכן ועומק.. וזהו רוח הקדש... רוח של קדושה שנותנת פנימיות לעשייה...

